

Det er en spændende bog, Mehdi Mozaffari har skrevet. Spændende fordi stoffet er det, og fordi forfatteren behandler det godt. Men også spændende, fordi forfatteren viser mange sider af selv: fra evnen til fiktion i indledningen over bemestringen af lærde emner i afsnittene om fatwa og bazar til den frie intellektuelle provocateur på slap line i bogens sidste halvdel. En god og vigtig bog, der rejser flere spørgsmål, end den besvarer.

Lars Erslev Andersen
Center for Mellemøststudier
Syddansk Universitet: Odense Universitet

Birthe Hansen og Carsten Jensen (red.), *Grundbogen i statskundskab*, København: Akademisk Forlag, 1998, 371 s., kr. 325,00.

En introducerende lærebog i statskundskab til brug på universiteterne og andre steder, hvor faget studeres på post-gymnasialt niveau, har længe været savnet. I realiteten har en sådan bog aldrig eksisteret på det danske marked, derimod nok i et vist omfang indledende lærebøger i fagets enkelte discipliner. Helt tilbage i 1960'erne var der dog en dristig professor, der udgav en lille bog med den generelle og prætentiose titel *Politisk Viden-skab*. Siden har ingen turdet gøre det kunststykke efter.

Nærværende bog bærer også en prætentios titel. At sætte ordet „grundbog“ i bestemt form er ikke just udtryk for beskedenhed. At ville dække statskundskabens discipliner i én bog er altså også en dristig satsning. Øyvind Østerud har ene mand prøvet at gøre noget lignende i Norge, og fra den angelsaksiske verden kender man Andrew Heywood's fortræf-

felige *Politics*, der bruges som introducerende lærebog mange steder, herunder også i Danmark.

Når det så sjældent lykkes med at producere slige omnibus-værker, hænger det nok sammen med, at de fleste politologer er så specialiserede i dag, at de end ikke ville bryde sig om at skrive introducerende om deres „egen“ subdisciplin inden for faget, langt mindre om flere discipliner. Samme problematik kan i øvrigt genfindes på leksikon-området, hvor et borte *Leksikon i statskundskab* krævede tre redaktører og over 50 forfattere. Det er et fåtal, der tør dække det hele, men også her er der grund til at henvise til en fantastisk undtagelse, Manfred G. Schmidts 1.100 sider lange *Wörterbuch zur Politik*, som hermed være anbefalet.

Birthe Hansen og Carsten Jensen prøver at klare problemet med at spænde over den samlede fagvifte på tre måder. For det første indsnævrer de dækningen til tre subdiscipliner: komparativ politik, international politik og offentlig forvaltning. Tredelingen, som den anvendes i bogen, er vist nærmest en refleksion af den interne magtdeling på politologiske institutter ved nogle af de danske universiteter. Den politiske teori, klassisk såvel som moderne, får dermed en ganske mangelfuld dækning, også selv om nogle af forfatterne søger at inddrage og introducere klassiske formuleringer. Disciplinen komparativ politik siges at vedrøre politikken i de enkelte nationalstater, hvilket er en diskutabel definition. Da det samtidig flot og uden nærmere dokumentation hævdes, at det at sammenligne nationale politiske systemer adskiller sig stærkt fra at sammenligne kommuner, lykkes det på snild vis at henvise studiet af kommunalpolitik til afsnittet om offentlig forvaltning. Man fornemmer et svagt ekko af forne tiders afgrænsninger af professorale

Det er en spændende bog, Mehdi Mozaffari har skrevet. Spændende fordi stoffet er det, og fordi forfatteren behandler det godt. Men også spændende, fordi forfatteren viser mange sider af selv: fra evnen til fiktion i indledningen over bemestringen af lærde emner i afsnittene om fatwa og bazar til den frie intellektuelle provocateur på slap line i bogens sidste halvdel. En god og vigtig bog, der rejser flere spørgsmål, end den besvarer.

Lars Erslev Andersen
Center for Mellemøststudier
Syddansk Universitet: Odense Universitet

Birthe Hansen og Carsten Jensen (red.), *Grundbogen i statskundskab*, København: Akademisk Forlag, 1998, 371 s., kr. 325,00.

En introducerende lærebog i statskundskab til brug på universiteterne og andre steder, hvor faget studeres på post-gymnasialt niveau, har længe været savnet. I realiteten har en sådan bog aldrig eksisteret på det danske marked, derimod nok i et vist omfang indledende lærebøger i fagets enkelte discipliner. Helt tilbage i 1960'erne var der dog en dristig professor, der udgav en lille bog med den generelle og prætentiose titel *Politisk Viden-skab*. Siden har ingen turdet gøre det kunststykke efter.

Nærværende bog bærer også en prætentios titel. At sætte ordet „grundbog“ i bestemt form er ikke just udtryk for beskedenhed. At ville dække statskundskabens discipliner i én bog er altså også en dristig satsning. Øyvind Østerud har ene mand prøvet at gøre noget lignende i Norge, og fra den angelsaksiske verden kender man Andrew Heywood's fortræf-

felige *Politics*, der bruges som introducerende lærebog mange steder, herunder også i Danmark.

Når det så sjældent lykkes med at producere slige omnibus-værker, hænger det nok sammen med, at de fleste politologer er så specialiserede i dag, at de end ikke ville bryde sig om at skrive introducerende om deres „egen“ subdisciplin inden for faget, langt mindre om flere discipliner. Samme problematik kan i øvrigt genfindes på leksikon-området, hvor et borte *Leksikon i statskundskab* krævede tre redaktører og over 50 forfattere. Det er et fåtal, der tør dække det hele, men også her er der grund til at henvise til en fantastisk undtagelse, Manfred G. Schmidts 1.100 sider lange *Wörterbuch zur Politik*, som hermed være anbefalet.

Birthe Hansen og Carsten Jensen prøver at klare problemet med at spænde over den samlede fagvifte på tre måder. For det første indsnævrer de dækningen til tre subdiscipliner: komparativ politik, international politik og offentlig forvaltning. Tredelingen, som den anvendes i bogen, er vist nærmest en refleksion af den interne magtdeling på politologiske institutter ved nogle af de danske universiteter. Den politiske teori, klassisk såvel som moderne, får dermed en ganske mangelfuld dækning, også selv om nogle af forfatterne søger at inddrage og introducere klassiske formuleringer. Disciplinen komparativ politik siges at vedrøre politikken i de enkelte nationalstater, hvilket er en diskutabel definition. Da det samtidig flot og uden nærmere dokumentation hævdes, at det at sammenligne nationale politiske systemer adskiller sig stærkt fra at sammenligne kommuner, lykkes det på snild vis at henvise studiet af kommunalpolitik til afsnittet om offentlig forvaltning. Man fornemmer et svagt ekko af forne tiders afgrænsninger af professorale

territorier, men den slags er jo også værd at værne om, ikke?

For det andet har de to redaktører tilsyneladende ikke gjort forsøg på at anlægge en bestemt linje inden for de tre hovedafsnit. De opfatter, nok med rette, statskundskaben som værende præget af fragmentering. Denne, ingenlunde ros-værdige, egenskab har de så valgt at lægge til grund for deres valg af artikler og forfattere. Hver forfatter har fået lov at gå sin egen vej. Ja, princippet om principløshed er ført helt igennem, når det i indledningen gøres til en dyd, at der er valgt „forskellige former for repræsentativitet“, nemlig „...forskere fra forskellige universiteter, forskere i forskellige stadier af deres karriere og forskere med forskellige tilgange. Der er desuden udvalgt forskere, der formidler forskning i forskellige stadier af processen.....“. Nogle af de medvirkende præsenterer forskning inden for mainstream, andre arbejder med emner, som benævnes „nyere tilgange“. Det er også gjort til en dyd, at nogle forfattere fremlægger resultater, der er baseret på mange års forskning, mens andre kommer med resultater, „der er helt friske og foreløbige.“

Endelig er der altså tale om et værk, der er redigeret af to og skrevet af en god snes personer. Poul Meyers ovenfor omtalte grundbog præsenterede sig selv som „et personligt forsøg på en helstøbt fremstilling“ og som „et forsøg på en afklaring.“ Den nu foreliggende grundbog er altså anderledes. Den har ganske mange og vidt forskellige forfattere, som ikke har meget andet til fælles end deres placering i denne bog. De fleste af kapitlerne er skrevet til lejligheden, andre er oversættelser af udenlandske „klassikere“. Nogle af bidragene er fortræffelige i indhold og form, andre mere jævne. Enkelte kunne næppe passere en tidsskriftredaktørs kri-

tiske øje. En vis grad af tilfældighed – eller er det snæverhed? – synes at have præget emnevalget, så indtrykket bliver både spredning og store lakuner i den tematiske dækning. Adskillige artikler behandler ret så specielle emner, som man ikke ville forvente omtalt i en bog for begyndere.

Der fornemmes heller ikke nogen gennemgående grundholdning med hensyn til metodesyn. En ældre tids opfattelse af statskundskaben som en samfundsvidenskab, der søger at formulere og at afprøve hypoteser, spores dårligt nok. Og når der males med den brede generaliserende pensel, som det blandt andet sker i Bogasons artikel om „den postmoderne offentlige sektor“, diverteres man med passager af typen „...der er i stigende grad enighed blandt samfundsanalytikere om, at vi er på vej til et andet samfund. Der er næppe enighed om, hvad vi er på vej til, ligesom der ikke er enighed om, hvad vi er på vej bort fra....“. Den nysgerrige læser får dog straks at vide, at vi – i det mindste her i det nordvesteuropæiske hjørne af verden – er på vej bort fra et ret upræcist defineret „moderne samfund“ og henimod en, om muligt endnu løsere konstruktion, hvis navn herefter ikke kan komme som en overraskelse: Det postmoderne samfund. Hvis jeg var en ung studerende, ville jeg løbe skrigende bort og finde en mere jordnær og kontant profession at dyrke. Men er man til postmodernistisk bragesnak og akademisk diskurs, så er det selvfølgelig guf for øregangen.

En enkelt artikel, af Goul Andersen og Hoff, præsenterer adskillige MCA-analyser med betakoefficienter og andet statistisk godt, som begynderstudenten nok skal have nærmere forklaret; andre artikler har så tydeligt deres „tilgang“ andetsteds og kan læses af den forudsætnings-

løse. Johan P. Olsens fra norsk (sic!) oversatte artikel om „Nyinstitutionalismen og statsvitenskapen“ er nok letlæst, sådan på overfladen, men rummer så megen skjult polemik og så mange diskutale, for nu ikke at sige tvivlsomme, normative anvisninger, at den næppe med kritisk udbytte kan læses af en dansk studerende. Enkelte bidrag, blandt andet Nexø Jensens om den offentlige forvaltning i et kønsperspektiv og Bang og Sørensens om den såkaldte „hverdagsmager“, fremtræder som meget foreløbige arbejdsrapporter, mens et andet kapitel, Peter Bogasons just nævnte, er en let revideret udgave af en for længst publiceret ældre artikel. De internationale bidrag af Easton, Berntson og Dencik, Waltz, Hobsbawm og Olsen er pænt nok oversat, men det virker altså lidt provinsielt, når man skal læse David Eastons gamle artikel fra 1957 på vort kære modersmål, også selv om samme mål efterhånden er blevet beriget med megen politologisk jargon, herunder gode danske ord som input, output, feedback og mere af samme skuffe. Nogle artikler er forsynet med et større note- og referencapparat, mens andre, herunder flere af bidragene til afsnittet om international politik mangler enten det ene eller det andet. Enkelte artikler mangler såmænd begge dele. Guderne må vide hvorfor?

Men alt dette er nok ikke udtryk for tilfældigheder. Det kan udmærket tænkes at være bevidste valg, foretaget af redaktørerne ud fra ønsket om at vise den studerende en fragmenteret virkelighed og at give „et bredt og nuanceret billede af den aktuelle statskundskab“, som det siges i indledningen. Anmelderen må medgive redaktørerne, at deres forehavende i så fald er lykkedes til fuldkommenhed.

Konklusion: Skal jeg anbefale en introducerende lærebog til brug ved et dansk universitet, kan det beklageligvis

ikke blive *Grundbogen*. Dertil er den for ujævn i kvalitet, for snæver i sit sigte, for tilfældig i sit emnevalg og for sjusket i udførelsen.

Mogens N. Pedersen
Institut for Statskundskab
Syddansk Universitet: Odense Universitet

Knut Midgaard og Bjørn Erik Rasch (red.), *Demokrati – vilkår og virkninger*, Bergen: Fagbokforlaget, 1998, 362 s., kr. 495,00.

Denne antologi udspringer af et doktorgradkursus afholdt ved Institutt for Statsvitenskap ved Universitetet i Oslo. Den omfatter i alt 18 kapitler skrevet af norske – og en enkelt svensk – forskere. Bogens indhold kan opdeles i tre hovedafsnit. De første fem kapitler behandler – ud over en indledning – politisk-filosofiske emner. De næste seks kapitler behandler demokratiet i nationalstater, og de sidste syv kapitler beskæftiger sig med demokratiproblemer på det mellemstatslige og overnationale niveau.

I indledningskapitlet opstiller Bjørn Erik Rasch tre teorier om demokrati, som koncentrerer sig om hver sin kerneidé: konkurrence, deltagelse og deliberation. Der er intet nyt i dette, men der gives et godt overblik for nye læsere, og litteraturlisten er ganske nyttig. Det gælder i det hele taget for alle kapitlerne, at de afsluttes med fyldige litteraturlister, som letter videre studier.

Knut Midgaard foretager i kapitlet „Legitime og gode styreformer – og demokratiet“ en bred idéhistorisk gennemgang af centrale problemstillinger, standpunkter og former for argumentation. Han tager udgangspunkt i de klassiske frem-